

Motion till riksdagen 2022/23:2357

av **Bassem Nasr m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2022/23:73 En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag som innebär att deltagandebrottet och samröresbrottet görs om till en och samma straffbestämmelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Regeringen föreslår att det införs ett nytt brott i terroristbrottslagen (2022:666), deltagande i en terroristorganisation. Brottet innebär ett särskilt straffansvar för den som deltar i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen. Det föreslås bli straffbart att delta i organisationen t.ex. genom att ta hand om utrustning, sätta upp läger, ordna möteslokaler, anordna aktiviteter, laga mat, ansvara för transporter och ta hand om barn.

I november 2022 röstade riksdagen för andra gången ja till ett grundlagsförslag som innebär utökade möjligheter att genom vanlig lag begränsa föreningsfriheten för sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder terrorism. Detta beslut beredde marken för det förslag regeringen nu presenterat om en kriminalisering av deltagande i terroristorganisationer. Miljöpartiet stod och står fortsatt bakom Grundlagskommitténs (Ju 2020:04) och riksdagens bedömning att det bör vara möjligt att begränsa föreningsfriheten för organisationer som ägnar sig åt eller understöder terrorism. Sverige bör bekämpa terrorismen med full kraft, och i det arbetet är en gedigen straffrättslig reglering viktig. Att i större utsträckning kriminalisera handlingar som rör deltagande i terroristorganisationer är viktigt.

Det aktuella lagförslaget har dock mötts av kraftfull kritik från flera remissinstanser. I sitt yttrande riktade Lagrådet skarp kritik och avrådde från att remissförslaget ska bli lag:

Lagrådet anser att det finns en tydlig risk för att förslaget kommer innebära en alltför långtgående kriminalisering sett till det behov som kan finnas. Det är också tveksamt om det uppfyller de krav på tydlighet som måste ställas på strafflagstiftning. Lagrådets slutsats är att förslaget inte i nuvarande skick bör läggas till grund för lagstiftning. I stället bör det övervägas på nytt om en lagstiftning av den här typen verkligen bör införas och hur den i så fall bör utformas.

Regeringen gjorde vissa förtydliganden med anledning av Lagrådets kritik, men huvuddragen i förslaget består. Att regeringen samma dag¹ som Lagrådet lämnade in sitt yttrande avfärdar yttrandet och meddelar att regeringen ändå avser att gå vidare, tyder på en bristande respekt för Lagrådets roll och ställning som rådgivare. Statsministerns uttalande om att ”de underkänner inte, de har synpunkter”, står dessutom i bjärt kontrast till yttrandets övergripande slutsats, som redovisas ovan.

Till skillnad från regeringen anser Miljöpartiet att det finns skäl att följa Lagrådets rekommendation i det aktuella fallet. Mot bakgrund av de överväganden som anges nedan föreslår vi att riksdagen avslår propositionen. Samtidigt är det viktigt att åstadkomma en lagstiftning som, utan att vara för långtgående, i större utsträckning straffbelägger olika handlingar som rör deltagande i terroristorganisationer. Vi föreslår därför att riksdagen uppmanar regeringen att återkomma med ett alternativt förslag som innebär att deltagandebrottet och samröresbrottet görs om till en och samma straffbestämmelse. Skälen för detta redovisas nedan.

Proportionalitet och nödvändighet

Proportionalitetsprincipen är en grundläggande konstitutionell princip som slås fast i bl.a. regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten. I korta drag innebär den att åtgärder som vidtas för att uppnå ett visst ändamål inte får vara mer betungande eller långtgående än vad som anses nödvändigt för att uppnå sitt ändamål. För att bedöma om en åtgärd är proportionerlig bör det först övervägas om åtgärden är ägnad att tillgodose ett legitimt ändamål. Därefter bör det bedömas om åtgärden är nödvändig för att uppnå ändamålet eller om det finns mindre inskränkande alternativ. Slutligen bör det göras en bedömning av om åtgärden och dess konsekvenser står i rimlig proportion till den skada och de negativa konsekvenser förslaget innebär.

Miljöpartiet anser att den föreslagna kriminaliseringen är ägnad att tillgodose ett legitimt ändamål, dvs. att bekämpa terrorism, även om flera remissinstanser har ifrågasatt om kriminaliseringen verkligen kommer att leda till önskat resultat. Vi ställer oss dock frågande till om deltagandebrottet, så som det är utformat i propositionen, krävs för att uppnå ändamålet eller om det finns mindre ingripande alternativ som skulle kunna uppnå önskat resultat.

Regeringen motiverar sitt förslag med att terrorism är ett omfattande samhällsproblem och att det finns straffvärda former av deltagande i en terroristorganisation som inte är kriminaliserade. Miljöpartiet står fullt ut bakom regeringens uppfattning att terrorism är ett omfattande samhällsproblem. Vi står fullt ut bakom arbetet med att

¹ <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/WRJg3r/justitieradets-sagning-av-regeringens-terrorlag-haller-inte-mattet>.

förebygga och bekämpa terrorism och ser en omfattande straffrättslig reglering som en viktig del i det arbetet. Samtidigt är det inte självklart hur ett sådant regelverk ska utformas för att uppnå det önskade resultatet. Lagrådet konstaterar i sammanhanget att en kriminalisering av deltagandebrottet inte krävs för att Sverige ska leva upp till EU:s terrorismdirektiv och ställer sig frågan om det finns skäl att gå längre i straffbeläggandet än vad direktivet kräver.

Enligt Sveriges advokatsamfund finns det inte underlag för slutsatsen att det föreligger behov av den föreslagna kriminaliseringen. Advokatsamfundet framhåller bl.a. att det straffbara området när det gäller gärningar med koppling till terrorism redan är vidsträckt. Advokatsamfundet anser dessutom att effekterna av samröresbrottet bör utredas innan eventuell ny lagstiftning införs avseende deltagande i en terroristorganisation. Civil Rights Defenders har svårt att se att en ytterligare utvidgning av det straffbara området är nödvändig eftersom många av de handlingar som skulle omfattas av deltagarbrottet redan i dag är straffbelagda. Lunds universitet är inte övertygat om att tillräckliga skäl föreligger för att motivera införandet av ett deltagandebrott.

Som regeringen konstaterar i propositionen kan olika former av deltagande i eller stöd till terroristbrottslighet straffas med stöd av reglerna om medverkan, förberedelse och stämpling till terroristbrott. Det skulle även kunna utgöra samröre med en terroristorganisation, finansiering av bl.a. terroristbrott eller en person eller en sammanslutning av personer som t.ex. begår eller på annat sätt medverkar till sådan brottslighet eller offentlig uppmaning, rekrytering eller utbildning avseende bl.a. terroristbrott. Även bestämmelser i brottsbalken kan vara tillämpliga. Regeringen pekar på att om det är oklart på vilket sätt en persons deltagande har bidragit till utförandet av en viss brottslig gärning inom ramen för en terroristorganisation kan den nuvarande regleringen vara svår att tillämpa, såsom att delta i exempelvis logistik och administration. Samröresbrottet träffar visserligen vissa avgränsade handlingar som underlättar för en terroristorganisation att bedriva sin verksamhet, men det riktar sig inte mot själva deltagandet i organisationen.

Frågan är då hur lagstiftningen ska utformas för att göra den straffrättsliga regleringen tillräckligt omfattande, utan att straffansvaret och dess konsekvenser blir för långtgående. Lagrådet har framfört att det finns en tydlig risk att den föreslagna kriminaliseringen blir för långtgående. Vid inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter måste lagstiftaren alltid överväga om en viss åtgärd är nödvändig eller om det finns mindre ingripande alternativ som kan uppnå ändamålet i fråga. Ett möjligt alternativ är att, som Hovrätten för Västra Sverige, Sveriges Domareförbund och Lagrådet påtalar, överväga att smälta samman samröresbrottet med deltagandebrottet. Att, som Sveriges advokatsamfund förordar, utvärdera effekterna av kriminaliseringen av samröresbrottet vore en bra utgångspunkt. Miljöpartiet anser att regeringen därför bör ta ett steg tillbaka och på nytt överväga utformningen. Av dessa skäl bör riksdagen avslå regeringens proposition.

Det är samtidigt viktigt att få på plats en lagstiftning som i större utsträckning kriminaliserar handlingar som rör deltagande i terroristorganisationer. Därför vill vi att riksdagen uppmanar regeringen att återkomma med ett alternativt förslag som innebär att samröresbrottet och deltagandebrottet integreras i en och samma bestämmelse.

Amanda Lind (MP)

Jan Riise (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)